

ВІДГУК

офіційного опонента професора кафедри обліку і аудиту
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II,
доктора економічних наук, професора
ПОЙДА-НОСИК Ніни Никифорівни
на дисертацію **ЯЦУН Анастасії Григорівни** на тему:
«Регулювання ринку продукції равликівництва в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Детальне і поглиблене вивчення дисертації Анастасії Яцун та аналіз даних, що демонструють випробування і успішне використання наукових доробків дослідження, підтверджують актуальність вибраної теми, достовірність і обґрунтованість теоретичних положень, висновків і рекомендацій. Аналіз також вказує на унікальність наукових результатів та їхнє докладне обговорення в опублікованих наукових працях, дозволяючи провести оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертації. Галузь геліцекультури постачає населенню високоякісну білкову їжу, яка виготовляється з дотриманням екологічних норм, і зазнає стабільного зростання попиту на ринку, що акцентує увагу на необхідності вдосконалення механізмів управління ринком продукції равликівництва в Україні. В надзвичайних умовах розвитку української економіки, з урахуванням впливу глобальних тенденцій, стратегічне управління внутрішніми ресурсами стає ключовим. Галузі аграрного сектору швидко реагують на зміни довкілля, є критично важливими для забезпечення економічної стійкості країни, гарантуючи продовольчу безпеку, створення нових місць праці та сприяючи регіональному та економічному розвитку, одночасно відображаючи інтеграцію економічних та екологічних складових у соціальний прогрес.

У контексті представленого аналізу, предметом дослідження стають теоретичні концепції, науково-практичні стратегії та практичні заходи, що впливають на механізми регулювання ринку продукції равликівництва

в Україні. Враховуючи ці міркування, можемо підкреслити значимість і актуальність дослідницького напрямку, обраного Анастасією Яцун для роботи.

Дисертаційне дослідження виконувалося у контексті науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме за темою «Прикладні рішення регулювання розвитку сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0122U001643), де авторкою запропоновано до практичного використання практичний інструментарій для модернізації механізмів регулювання ринку продукції равликівництва в Україні (довідка № 175 від 11.09.2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Теоретичні висновки, результати дослідження та пропозиції щодо практичного застосування наукового доробку, представлені в дисертації Анастасії Яцун, мають достатній ступінь обґрунтованості. Це підтверджено аналізом обширного спектру наукових робіт вітчизняних та іноземних дослідників; здобувачкою було застосовано значну кількість офіційних статистичних даних. Джерелами інформації та статистики для дослідження послужили матеріали з іноземних та внутрішніх ресурсів, включно з даними від Української асоціації равлиководів, європейського сайту статистики www.trademap.org, інформаційних інтернет-ресурсів, українських статистичних звітів та даних з сайтів равликових ферм України, таких як Агроравлик та Maxi Snail. Економічні обчислення були проведені з використанням програмного забезпечення Microsoft Office.

Методичну та теоретичну основу дисертаційного дослідження склали базові принципи економічної науки, теорії та стратегії, описані в наукових роботах вітчизняних та іноземних вчених у сфері регулювання ринком тваринництва і зокрема ринком продукції равликівництва, підвищення ефективності механізмів управління аграрним ринком, зокрема за допомогою законодавства України у сфері регулювання ринку продукції равликівництва.

Для здійснення всебічного економічного аналізу, дослідження та досягнення поставлених цілей у дисертації, застосовано різноманітні наукові методи дослідження, які забезпечили концептуальну цілісність роботи, зокрема: діалектичний – для розгляду ключових факторів у стратегічному управлінні ринком продукції равликівництва; системний – в рамках формування підходів для аналізу важливих економічних методів регулювання у галузі геліцекультури; логічний, економіко-математичний – при аналізі глобальних підходів до управління ринком продукції равликівництва та розробленні бізнес-моделі для равликової ферми, включаючи економічні показники, також при розробленні стратегій щодо поліпшення регулювання цієї галузі; порівняльний, статистичний та факторний – при порівнянні стратегій розвитку ринку продукції равликівництва у провідних країнах світу для формування пріоритетних напрямів розвитку в Україні, при аналізі статистики імпорту, експорту та ринкових тенденцій за останні 10 років, також при дослідженні ефекту державної підтримки галузі геліцекультури.

Висновки та пропозиції, представлені в дисертації, цілком узгоджуються з поставленими цілями та обсягом роботи, що дозволяє кваліфікувати дисертацію як повністю завершене дослідження.

Новизна наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Аналізуючи наукові пропозиції, які були внесені до обговорення, можливо ідентифікувати інноваційні досягнення, реалізовані здобувачкою. Такі досягнення охоплюють систематизацію теоретичних принципів та розроблення комплексного плану дій для створення науково-практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію методів і засобів управління ринком продукції равликівництва в Україні.

Основними вагомими результатами проведеного аналізу вважаються наступні: *удосконалено* методи оцінки стану та динаміки регулювання ринку продукції равликівництва, аналіз балансу між попитом та пропозицією на внутрішньому ринку, а також розгляд характеристик формування попиту і пропозиції на продукцію в галузі геліцекультури стали ключовими аспектами

дослідження. Це дозволило вдосконалити інструменти регулювання ринку з метою поліпшення умов виробництва та розширення можливостей для експорту продукції, сприяючи прогнозуванню розвитку галузі геліцекультури та забезпечуючи ефективне державне втручання для стабільної роботи ринку та зміцнення позицій виробників на міжнародному рівні; *набули подальшого розвитку* теоретичні та методичні основи регулювання аграрного ринку через розвиток равликівництва, які допомогли визначити «ринок продукції равликівництва» як систему взаємовідносин між виробниками та споживачами цієї унікальної продукції. Це відкрило шлях до створення нових продовольчих взаємовідносин в Україні, заснованих на виробництві та споживанні продукції равликівництва, відповідно до потреб ринку та соціально-економічного розвитку країни. Дослідження сприяло адаптації інструментів управління та уніфікації наукових методів для державного регулювання цього ринку, стимулювання пропозиції продукції та забезпечення оптимальних умов для розвитку галузі; методи регулювання ринку продукції равликівництва в лідируючих країнах світу були адаптовані до вимог стандартів якості та безпеки. Вивчення глобальних трендів у виробництві та споживанні равликів, незалежно від їхньої форми – свіжої, замороженої, готової до вживання чи переробленої, дозволило оцінити регуляторні інструменти, застосовані різними країнами. Такий аналіз спрямований на стимулювання розвитку ринку продукції равликівництва, оптимально використовуючи можливості галузі геліцекультури.

Дисертація містить багатий статистичний контент, який, у поєднанні з теоретичними розробками проблематики, сприяє створенню комплексного розуміння об'єкта дослідження. Висновки, оформлені в роботі, логічно структуровані та засновані на аналітичному фундаменті.

Практична цінність результатів дослідження. Результати дисертації Анастасії Яцун здобувають вагомість у контексті реального використання, зокрема через внесення основоположних теоретичних концепцій та сформульованих вказівок, які можуть бути успішно втілені у практичну

роботу законотворчих та виконавчих органів на всіх рівнях, а також застосовані представниками бізнесу та науковою базою для продовження досліджень у цій сфері.

Теоретичні постулати, представлені в дисертації, слугують фундаментом для майбутніх економічних досліджень, розвитку концептуальних висновків та формування інтегрованих стратегій щодо управління ринком равликівих продуктів в Україні. Ці положення також можуть бути застосовані при створенні програм для зміцнення екологічної безпеки в Україні, особливо в контексті її інтеграції в ринки Європейського Союзу.

Практичну цінність наукового дослідження Анастасії Яцул підтверджено впровадженням здобутків авторки, що досліджує регулювання ринку продукції равликівництва та розробляє пропозиції, які зосереджені на підтримці розвитку галузі геліцекультури в Україні, надаючи методичні та практичні поради для удосконалення механізмів управління, використовуючи інструменти економічного регулювання та управлінські заходи, що впливають на ринок, в контексті формування попиту та пропозиції продукції равликівництва, аби відповідати стратегічним цілям сектору.

Теоретичні висновки та практичні досягнення дослідження були інтегровані у освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України для студентів ОС «Магістр» спеціальності 051 «Економіка», зокрема, при викладанні дисципліни «Глобальна економіка».

Наукові висновки, методичні підходи та практичні здобутки, представлені у дисертації, слугують основою для висновку про новизну внеску роботи в науку та її виражену прикладну значущість.

Повнота викладення у наукових працях положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Доцільно зазначити, що основні положення дисертації опубліковано у 18 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 11 тез наукових доповідей, авторське свідоцтво на твір та методичні рекомендації.

Результати наукового дослідження, які винесено на захист, отримані авторкою особисто, вони повною мірою відображені в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї і висновки, які є результатом особистих досліджень здобувачки. За кількістю публікацій, рівнем наукових видань, в яких вони були представлені, повнотою викладення положень дисертаційного дослідження відповідні вимоги витримано.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами з дотриманням системного викладення матеріалу. Робота написана державною мовою, стиль викладення матеріалу – науковий, літературний. Текст дисертації переважно позбавлений граматичних і орфографічних помилок, а також технічних недоліків. Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються послідовністю, аргументованістю і завершеністю.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок. Робота містить 20 таблиць та 45 рисунків, 8 додатків. Список використаних джерел налічує 292 найменування.

У **першому розділі** дисертації розглянуто розвиток теоретичних засад, систематизовано наукові підходи щодо регулювання аграрного ринку, зокрема галузі геліцекультури та розкрито сутнісно-функціональну характеристику наявних методичних підходів регулювання галузі. Авторка оглядає сучасні інструменти для оптимізації регулювання ринку продукції равликівництва і робить огляд законодавчої бази України.

У **другому розділі** ретельно досліджено характеристики та динаміку управління ринком продукції равликівництва, розглянуто формування

матеріальної бази сектору та особливості розвитку цієї галузі на міжнародному рівні; зібрано та проаналізовано передовий міжнародний досвід у сфері регулювання ринку продукції равликівництва, враховуючи харчові тенденції та глобальні економічні напрями. Авторкою вивчено ключові напрями управління ринком продукції равликівництва в Україні.

У **третьому розділі** окреслено ключові напрями дії та вдосконалено механізми управління ринком продукції равликівництва в Україні, зокрема внесено пропозиції щодо доповнення класифікатора видів економічної діяльності «КВЕД – 2010» шляхом уточнення класу 01.49 «Розведення інших тварин» додатковою позицією та рекомендовано ввести в П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичні рекомендації № 1315 продукцію равликівництва з дотриманням внутрішньої класифікації біологічних активів; було створено модель для розрахунку валової продукції, інкорпоруючи виведені коефіцієнти, які квантифікують вартісні та кількісні характеристики різноманітної продукції равликівництва; здійснено аналіз щодо створення попиту на равликів серед населення України, і, використовуючи результати цього дослідження, розроблено прогноз розвитку ринку продукції равликівництва, враховуючи впровадження усіх рекомендацій, описаних у дисертації.

Дисертація відповідає вимогам щодо свого обсягу, структури, повноти викладу та оформлення. Зміст і структура роботи логічно взаємопов'язані.

Зауваження щодо змісту дисертації та дискусійні положення. Підкреслюючи глибину та академічну вагомість виконаної роботи, логічність ключових тез, висновків та пропозицій, слід також зосередитися на деяких пунктах, які викликають дискусії:

1. У першому розділі дисертації здійснено аналіз кейнсіанської школи як важливого напрямку в розвитку економічної теорії, однак розгляд її доктрини залишився неповним. Зокрема, в третьому розділі авторка робить пропозиції, засновані на кейнсіанських принципах активного втручання держави в розвиток равликівництва. Було б корисно детальніше розглянути кейнсіанський підхід,

особливо щодо механізмів державного регулювання ринку, для кращого обґрунтування цих пропозицій та підсилення теоретичної значущості дослідження. Такий аналіз допоміг би глибше зрозуміти вплив державних регуляторних механізмів на економіку галузі геліцекультури, враховуючи потребу в балансі між ринковими силами та державним регулюванням.

2. У другому розділі дисертації (с. 183–186), де розглядається галузь геліцекультури як інтегрований сектор, аналіз сертифікації равликів ферм виявився обмеженим. Особлива увага приділяється лише регулятивним аспектам, які позитивно впливають на виведення продукції на ринок. Важливим було б додати глибший економічний аналіз стандартизації в геліцекультурі, включаючи вплив на ринкову вартість, витрати на сертифікацію та її вплив на конкурентоспроможність на ринку саме равликів ферм. Такий підхід не тільки зміцнив би наукову основу роботи, але й сприяв більш системному розгляду економічних аспектів у розвитку адміністративного інструменту регулювання цієї галузі.

3. Здобувачка детально аналізує стан ринку продукції равликівництва в Україні, проте обійшла стороною важливий аспект митної політики, який впливає на цю галузь. Рекомендується доповнити дослідження аналізом митної політики з особливим акцентом на УКТ ЗЕД (Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності). Це дозволить детальніше розглянути митні ставки, категорії товарів, імпортно-експортні регуляції, які впливають на равликівництво. Такий підхід не тільки підсилить практичну цінність дослідження, надаючи глибше розуміння взаємодії між національною митною політикою та розвитком равликівництва, але й сприятиме зростанню ефективності стратегічного планування та прийняття рішень у цьому секторі, включаючи економічні заходи та засоби.

4. У підрозділі 2.2 дисертації, де досліджується рентабельність галузі равликівництва через призму аналізу конкретної ферми, дані представлені у формі окремих показників. Для поліпшення наочності та глибини аналізу, пропонується створити графік або діаграму, що ясно демонструє витрати

та доходи ферми, а також візуально відображає її економічну активність. Це не тільки сприятиме кращому розумінню структури витрат і доходів, але й допоможе в аналізі ринкової динаміки та ефективності регулювання у цій галузі. Такий підхід збільшить зрозумілість та ефективність висновків дослідження, дозволяючи оцінити вплив ринкових умов та регуляторних механізмів на фінансові результати равликівництва.

5. Робота могла б набути більшого практичного значення та актуальності, якби в ній було проведено глибокий аналіз впливу розвитку равликівництва на малий та середній бізнес в Україні (с. 119–120), зокрема в умовах економічних викликів, що відбулися протягом останніх років. Розширення дослідження на цю тематику було б цінним у контексті розуміння секторальних змін в економіці України та могло б слугувати важливим внеском у стратегічне планування для равликових ферм, особливо в умовах пандемії та воєнного стану.

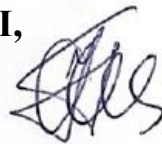
Резюмуючи викладене, слід відзначити, що дискусійні аспекти, присутні в дисертації, значною мірою відображають унікальний підхід авторки і не підмінюють її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок. Враховуючи значимість вирішення завдань, виконаних у рамках дослідження, та отримані значущі наукові результати, можна стверджувати, що дисертація Анастасії Яцун є глибоким науковим дослідженням, виконаним на високому науковому рівні. Дисертація вносить нові наукові тези, які розширюють теоретичні та методичні основи і вирішують важливе наукове завдання, яке полягає у розробленні суттєвих і функціональних підходів до управління галузями тваринництва, використовуючи потенціал равликівництва в Україні.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.),

наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка Яцун Анастасія Григорівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент
професор кафедри обліку і аудиту
Закарпатського угорського
інституту імені Ференца Ракоці II,
доктор економічних наук,
професор

Ніна ПОЙДА-НОСИК

